

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
підприємництва і торгівлі
Протокол № 2 від 01.09.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	076 «Підприємництво та торгівля»
Освітній рівень	третій (освітньо-науковий)
Освітня програма	«Підприємництво та торгівля»

Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробник: д.е.н., професор		Марина САЛУН
--------------------------------	---	--------------

Завідувач кафедри підприємництва і торгівлі		Марина САЛУН
--	---	--------------

Гарант програми		Марина САЛУН
-----------------	---	--------------

Харків
2023

ВСТУП

В сучасних умовах розвитку економіки України мале підприємництво відіграє важливу роль у створенні нових робочих місць, стимулюванні інновацій та розвитку конкуренції. Підтримка малого та середнього бізнесу з боку держави та інших інституцій є ключовим фактором його успішного розвитку.

Навчальна дисципліна «Програми підтримки малого підприємництва» є обов'язковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля», освітньої програми «Підприємництво та торгівля».

Мета навчальної дисципліни – формування системи знань щодо теоретичних та практичних аспектів програм підтримки малого підприємництва, що діють в Україні та за кордоном та компетентностей щодо їх використання для розвитку власного бізнесу, для проведення наукових досліджень у цій сфері, для забезпечення виконання третьої місії університетів – формування активних, соціально відповідальних підприємців за всіма видами економічної діяльності.

Завданнями навчальної дисципліни є:

засвоєння теоретичних основ підтримки малого підприємництва щодо діяльності фондів та організацій, які здійснюють підтримку підприємництва (національних та міжнародних), видів та типів програм підтримки МСП, досвіду України та інших країн у цій сфері;

розвиток навичок пошуку інформації про програми підтримки підприємницьких ініціатив, написання грантових та проєктних заявок для отримання інформаційної, консультаційної, фінансової допомоги;

формування навичок проведення наукових досліджень з проблем підтримки МСП.

Об'єктом вивчення дисципліни є система програм та інструментів підтримки малого підприємництва, що використовуються в Україні та за кордоном.

Предметом навчальної дисципліни є принципи, форми і методи підтримки малого підприємництва, що використовуються в Україні та за кордоном.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН 1	СК 2
РН 3	ЗК 3, ЗК 4, СК 2
РН 4	ЗК 3, ЗК 4
РН 5	ЗК 4, СК 2

PH 6	ЗК 3, ЗК 4, СК 2
PH 7	ЗК 2, ЗК 3
PH 9	ЗК 2
PH 10	ЗК 2
PH 11	ЗК 2
PH 12	ЗК 3, ЗК 4, СК 2

Примітка

ЗК02. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК03. Здатність працювати автономно.

ЗК04. Здатність до міжособистісної взаємодії.

СК2. Здатність продукувати, обґрунтовувати нові ідеї, гіпотези і моделі та приймати науково обґрунтовані рішення у підприємницькій та торговельній діяльності.

PH01. Мати передові концептуальні, методологічні знання у сфері підприємництва та торгівлі та/або на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, які є достатніми для проведення наукових, прикладних досліджень на рівні актуальних світових досягнень, отримання нових знань та/або здійснення інноваційної професійної діяльності.

PH03. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні, економіко-математичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційно-комунікативні технології, прилади та обладнання

PH04. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні, комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у сфері підприємництва та торгівлі, а також у дотичних міждисциплінарних напрямках.

PH05. Застосовувати сучасні методи та інструменти наукових досліджень та інноваційної діяльності для отримання нових знань та/або розв'язання комплексних проблем у сфері підприємництва та торгівлі, а також у дотичних міждисциплінарних напрямках.

PH06. Приймати ефективні, етичні та соціально відповідальні рішення, забезпечувати лідерство, автономність та міжособистісну взаємодію у їх реалізації в професійній діяльності, спрямовані на підтримку розвитку громадянського суспільства, культурного та соціального прогресу, а також підтримку підприємництва в рамках третьої місії університетів, коли університет стає центром підприємницької активності, відкритим для всіх зацікавлених учасників.

PH07. Аналізувати та оцінювати стан, тенденції розвитку підприємництва та торгівлі, застосовувати сучасні методології, методи та інструменти для вирішення актуальних проблем у професійній практиці.

PH09. Планувати і виконувати теоретичні та/або емпіричні дослідження з використанням сучасних методів й інструментів, здійснювати критичний аналіз результатів власних або сторонніх досліджень у контексті усього комплексу сучасних знань щодо проблем у сфері підприємництва та торгівлі та дотичних міждисциплінарних напрямків, з дотриманням норм академічної і професійної етики.

PH10. Ініціювати, розробляти, реалізовувати наукові та/або інноваційні проєкти, які дають можливість переосмислити наявні та/або отримати нові цілісні знання, розв'язувати проблеми підприємництва та торгівлі з урахуванням етичних, соціальних, економічних, екологічних і правових аспектів.

PH11. Вільно презентувати, обговорювати державною та іноземними мовами результати досліджень, наукові та/або прикладні проблеми підприємництва та торгівлі, оприлюднювати їх у наукових публікаціях провідних міжнародних видань або впроваджувати у практичну

діяльність.

PH12. Організувати і здійснювати освітній процес у закладах освіти, розробляти і впроваджувати спеціальні освітні компоненти зі сфери підприємництва та торгівлі, спрямовані на стимулювання підприємницької активності, розвиток підприємницьких навичок та підготовку фахівців, готових до викликів та можливостей сучасного бізнесу.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія та практика розвитку підприємництва

Тема 1. Підприємництво в ринковому середовищі.

1.1. Нормативно-правові основи регулювання підтримки малого підприємництва

Правові основи визначення державної політики у сфері розвитку малого підприємництва в Україні. Суб'єкти, види та форми державної підтримки. Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам малого підприємництва.

1.2. Оцінка позицій сектору малого підприємництва в розвитку екосистеми бізнесу в Україні.

Статистичні показники розвитку малого підприємництва в Україні та світі. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в Україні. Фактори, що впливають на розвиток малого підприємництва. Прогнозування розвитку малого підприємництва в Україні.

1.3. Інституційна структура підтримки малого підприємництва

Характеристика інституцій, що забезпечують підтримку малого підприємництва. Доступ суб'єктів підприємництва до інформаційних та консультаційних бізнес-послуг. Корисні онлайн-сервіси для започаткування та ведення бізнесу.

Тема 2. Підприємницьке середовище функціонування малого підприємництва в Україні.

2.1. Сприятливі та несприятливі фактори розвитку малого підприємництва

Економічні фактори: стабільність та прогнозованість економічної ситуації; рівень інфляції; процентні ставки; доступність кредитів; податкова система; митна політика; державні закупівлі.

Правові фактори: досконалість та стабільність законодавства; захист прав власності; рівень бюрократії; боротьба з корупцією.

Соціальні фактори: рівень життя населення; культура підприємництва; наявність кваліфікованих кадрів; підтримка з боку сім'ї та суспільства.

Інфраструктурні фактори: розвиток транспортної та комунікаційної інфраструктури; доступність енергоресурсів; наявність приміщень та обладнання; доступ до інформації та консалтингових послуг.

2.2. Інфраструктура підтримки малого підприємництва

Державні органи: Міністерство економіки України; Фонд розвитку підприємництва; Державна служба України з питань праці; Український фонд підтримки підприємництва. Неурядові організації: Українська асоціація малого та середнього бізнесу; Європейська бізнес-асоціація. Фінансові установи: банки та міжнародні фінансові організації (МФО). Бізнес-інкубатори та технологічні парки. Освітні програми та консалтингові послуги.

2.3. Доступ до фінансів та ресурсів

Кредитування: банківські кредити; мікрокредитування; кредитні гарантії. Гранти: державні гранти; міжнародні гранти. Інвестиції: венчурні інвестиції; ангельські інвестиції; краудфандинг. Лізинг. Факторинг.

2.4. Конкуренція та інновації

Рівень конкуренції на ринку. Інноваційна діяльність малого підприємництва. Державна підтримка інновацій.

5. Культурні та соціальні фактори

Культура підприємництва в Україні. Підтримка з боку сім'ї та суспільства. Вплив ЗМІ на розвиток малого підприємництва.

Тема 3. Правові засади формування екосистеми підтримки малого підприємництва.

3.1. Інструменти фінансування малого та середнього бізнесу

Характеристика інструментів фінансування малого підприємництва: краудфандинг, бізнес-ангели, гранти, продаж частки в бізнесі, інституційні інвестори, банківські кредити, лізинг, факторинг.

3.2. Передумови успішного отримання та ефективного використання фінансово-кредитної підтримки суб'єктами малого та середнього бізнесу

Бізнес-планування, як основа реалізації підприємницької ініціативи із залученням зовнішнього фінансування:

Структура та зміст бізнес-плану: Резюме. Опис продукту/послуги. Аналіз ринку. Маркетингова стратегія. Виробничий план. Фінансовий план. Команда. Ризики та їх мінімізація.

Методика розробки бізнес-плану: збір та аналіз інформації; визначення цілей та завдань; розробка стратегії розвитку; розрахунок фінансових показників; оформлення бізнес-плану.

Оцінка ефективності бізнес-плану: фінансові показники (NPV, IRR, PI); інвестиційна привабливість проекту; ризики та їх мінімізація.

Тема 4. Фінансова екосистема підтримки малого підприємництва.

4.1. Кредитні продукти банків та небанківських кредитних установ для розвитку малого підприємництва

Партнерські програми банківського кредитування малого підприємництва. Партнерські програми з лізингу для малого підприємництва. Факторинг як ефективне рішення фінансування торгової діяльності малого підприємництва.

4.2. Програми кредитування малого підприємництва у рамках реалізації міжнародних програм фінансової допомоги

Проект доступу до довготермінового фінансування з Міжнародним банком

реконструкції та розвитку (МБРР). Проект сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, розширення доступу підприємств до джерел середньострокового фінансування, розвиток торгівлі та зовнішньоекономічної діяльності з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ). Програма для кредитування малого підприємництва з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР). Програми розвитку бізнесу у рамках співпраці з Німецько-Українським фондом (НУФ). Програма соціального інвестування WNISEFF.

Тема 5. Кредитна екосистема підтримки малого підприємництва.

5.1. Характеристика кредитної екосистеми

Банківське кредитування: особливості кредитування МП в українських банках. Види кредитних програм для МП: інвестиційні кредити; оборотні кредити; овердрафти; кредитні лінії. Процедура отримання кредиту в банку: подача заявки; надання пакету документів; розгляд заявки; підписання кредитного договору.

Мікрокредитування: переваги та недоліки мікрокредитування.

Мікрокредитні організації в Україні: Фонд розвитку підприємництва; Український фонд підтримки підприємництва; міжнародні мікрокредитні організації.

Державні програми підтримки мікрокредитування: компенсація процентних ставок; гарантування кредитів.

Кредитні гарантії: суть та переваги кредитних гарантій; зниження ризиків для банків; збільшення доступу малих підприємств до кредитів. Фонди кредитних гарантій в Україні: Фонд розвитку підприємництва; Український фонд підтримки підприємництва. Державні програми підтримки кредитних гарантій.

5.2. Підвищення доступності кредитів для малого та середнього бізнесу

Спрощення процедури отримання кредитів. Зниження податкового навантаження на МП. Забезпечення захисту прав кредиторів. Створення сприятливих умов для розвитку кредитної екосистеми. Зниження процентних ставок. Збільшення доступності кредитів для МП з поганою кредитною історією. Підвищення фінансової грамотності МП.

Державні програми підтримки: компенсація процентних ставок; гарантування кредитів; кредитування під 0%.

Тема 6. Донорська та грантова екосистема підтримки малого підприємництва.

6.1. Характеристика донорської та грантової екосистеми

Міжнародні донори: Програми Європейського Союзу (COSME, Erasmus+ for Young Entrepreneurs), Програми USAID (USAID Competitive Economy Program (CEP), USAID Economic Resilience Activity (ERA)), Програми GIZ (Fit for Partnership with Germany, Business Scouts for Development).

Українські донори: Фонд розвитку підприємництва (гранти на розвиток бізнесу; гранти на інновації), Український фонд підтримки підприємництва (гранти для молодих підприємців; гранти для жінок-підприємниць).

Міжнародні фонди: Фонд Мотта; Фонд Відродження.

Грантові програми: конкурсні гранти; цільові гранти; малі гранти.

Процедура отримання гранту: пошук грантової програми; подача заявки; розгляд заявки; укладення грантового договору; звітність про використання грантових коштів.

6.2. Пошук та отримання грантів

Пошук грантових програм: веб-сайти донорів, фондів, грантові портали.

Підготовка заявки на грант. Вивчення умов грантової програми (цілі програми; критерії відбору; вимоги до заявки). Написання заявки (опис проекту; бюджет проекту; команда проекту). Подача заявки (онлайн-форма; паперова форма). Отримання та використання гранту (укладення грантового договору; звітність про використання грантових коштів)

6.3. Оцінка ефективності грантової підтримки

Показники ефективності: кількість створених робочих місць; обсяг залучених інвестицій; вихід нових продуктів/послуг на ринок; зростання доходів мп. Моніторинг та оцінка грантових проектів.

Тема 7. Інформаційна та консалтингова екосистема підтримки малого підприємництва.

7.1. Характеристика інформаційної та консалтингової екосистеми

Державні інформаційні ресурси: веб-сайти Міністерства економіки України, Державної служби статистики України, Фонду розвитку підприємництва; інформаційні портали Дія.Бізнес, Business.Gov.Ua.

Неурядові інформаційні ресурси: веб-сайти Громадський Простір, Економічна правда, Forbes Ukraine.

Грантові портали: GRANT.UA, Громадський Простір.

Консалтингові послуги. Види консалтингових послуг: бізнес-планування; маркетингові дослідження; фінансове консультування; юридичне консультування; HR-консультування.

Консалтингові організації: Українська асоціація консультантів з управління, Асоціація бізнес-консультантів, міжнародні консалтингові компанії.

Програми короткострокової освіти для малих та середніх підприємств: LIFT, КУБ.

Онлайн-курси: Prometheus, EdEra.

7.2. Доступ до інформації та консалтингових послуг

Проблеми доступу (нестача інформації про доступні ресурси; складність сприйняття інформації; висока вартість консалтингових послуг).

Шляхи вирішення (покращення координації інформаційних ресурсів; створення платформ з безкоштовними та доступними консалтинговими послугами; підвищення фінансової грамотності МП).

7.3. Роль інформаційної та консалтингової підтримки у розвитку малого підприємництва

Підвищення обізнаності про можливості для розвитку бізнесу. Набуття знань та навичок для ведення бізнесу. Отримання допомоги у вирішенні проблем та прийнятті управлінських рішень. Збільшення конкурентоспроможності МП. Скорочення витрат часу та коштів на пошук інформації та вирішення проблем. Сприяння інноваціям та розвитку нових бізнес-моделей.

7.4. Перспективи розвитку інформаційної та консалтингової екосистеми

Впровадження цифрових технологій. Створення єдиної платформи інформаційної та консалтингової підтримки МП. Збільшення доступності та зниження вартості консалтингових послуг. Покращення якості та різноманітності освітніх програм.

Тема 8. Система державної підтримки малого підприємництва.

8.1. Стратегічні пріоритети державної політики малого підприємництва

Створення сприятливого бізнес-клімату. Підвищення конкурентоспроможності МП. Доступ до фінансування. Розвиток інновацій. Підтримка експорту.

8.2. Оцінка ефективності державної підтримки

Показники ефективності: кількість малих та середніх підприємств; кількість робочих місць, створених МП; обсяг валового внутрішнього продукту, виробленого МП; рівень експорту МП.

Проблеми та шляхи їх вирішення: бюрократія; недоступність інформації; недостатня координація між різними інструментами підтримки.

Тема 9. Стратегічне партнерство у бізнесі.

9.1. Поняття та сутність стратегічного партнерства

Визначення. Переваги (розширення ринку збуту, доступ до нових технологій та знань, зниження ризиків, економія коштів, підвищення конкурентоспроможності) та недоліки (втрата контролю над частиною бізнесу, ризик конфліктів, необхідність координації дій) стратегічного партнерства.

9.2. Форми стратегічного партнерства

Спільні підприємства. Ліцензування. Франчайзинг. Альянси

9.3. Вибір партнера

Ключові фактори при виборі партнера: спільні цінності та цілі, доповнюючі ресурси та компетенції, досвід та репутація, готовність до співпраці.

Додаткові фактори: розмір та структура компанії, географічне розташування, культурні особливості.

9.4. Укладення та реалізація партнерської угоди

Ключові положення партнерської угоди. Управління партнерством. Вихід з партнерства. Реалізація партнерської угоди.

Тема 10. Програми розширення можливостей жіночого підприємництва в Україні.

10.1. Актуальність та значення жіночого підприємництва для економіки України.

Статистика щодо жінок-підприємниць в Україні. Основні бар'єри для розвитку жіночого підприємництва (недостатній доступ до фінансування, нестача навичок та знань, незбалансований розподіл домашніх та трудових обов'язків, стереотипи та гендерна дискримінація,

10.2. Державні та міжнародні програми підтримки жіночого підприємництва

10.3. Приклади успішних жінок-підприємниць в Україні

Перелік практичних (семінарських) та / або лабораторних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) та / або лабораторних занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Практичне заняття.	Аналіз ринкових трендів та їх впливу на мале підприємництво
Тема 2. Семінарське заняття.	Дискусія про особливості ведення бізнесу в Україні.
Тема 3. Семінарське заняття.	Дискусія про правові проблеми ведення малого підприємництва
Тема 4. Практичне заняття.	Сформууйте перелік програм кредитування малого підприємництва у рамках реалізації міжнародних програм фінансової допомоги (5-7), порівняйте їх основні характеристики та параметри, зробіть висновки щодо пріоритетів аналізованих програм
Тема 5. Практичне заняття.	Наведіть якісні та кількісні характеристики кредитної екосистеми підтримки малого підприємництва, дослідіть їх у динаміці, зробіть висновки
Тема 6. Семінарське заняття.	Дискусія про роль донорських та грантових програм у розвитку малого підприємництва
Тема 7. Практичне заняття.	Охарактеризуйте зміни інформаційної та консалтингової екосистеми підтримки малого підприємництва
Тема 8. Практичне заняття.	Здійсніть порівняльний аналіз державних програм підтримки малого підприємництва в Україні
Тема 9. Семінарське заняття.	Дискусія на тему Ризику стратегічного партнерства та способи їх мінімізації
Тема 10. Практичне заняття.	Порівняльний аналіз програм підтримки жіночого підприємництва в Україні та за кордоном

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 – 10	Вивчення лекційного матеріалу за темами дисципліни
Тема 1 – 10	Підготовка до практичних та семінарських занять
Тема 1 – 10	Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та / або лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Тема 2 – 8), міні-лекції (Теми 1, 9), проблемна лекція (Тема 10).

Наочні (демонстрація (Тема 1 – 10)).

Практичні (практична робота (Тема 7, 8, 10), дискусія (Тема 2, 3, 6, 9), компетентнісні вправи (Тема 1, 4, 5)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100-бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, лабораторних і семінарських занять та має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти щодо виконання конкретної роботи й оцінюється сумою набраних балів: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: практичні завдання (15 балів), підготовка та участь у дискусіях (20 балів), виконання компетентнісних вправ (30 балів), самостійне індивідуальне навчально-дослідне завдання оцінюється у 35 балів.

Семестровий контроль: Залік.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Підтримка бізнесу в умовах війни: Практичні рекомендації для громад. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://u-lead.org.ua/storage/admin/files/0f1194b30d5170a2433a3786dbbdf50d.pdf>.

2. Інституції підтримки підприємництва: концепція, особливості, діяльність. – Центр громадської експертизи, Представництво Фонду Фрідріха Науманна в Україні, Програма USAID «Лідерство в економічному врядуванні»,

2016. – 176 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bc.biz.mk.ua/wp-content/uploads/2021/04/INSTYTUTsII_pidtrymky_pidpriemnytstva_kontsepsiia_os_oblyvosti_modeli.pdf.

3. Гуляєва Л., Дурановські В. Довідник для підприємців. Екосистема підтримки підприємництва та стартапів у Польщі: добірка можливостей. Варшава, 2022. 73 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/367385729_DOVIDNIK_DLA_PIDPRIEM_CIV_Ekosistema_pidtrimki_pidpriemnictva_ta_startapiv_u_Polsi_dobirka_mozlivostej є.

Додаткова

4. Бутенко Д. С. Механізм державної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності / Д. С. Бутенко, Є. О. Баранов // Літні наукові читання – 2022: матер. ХСІ міжнар. інтернет-конф., м. Рівне, 6 черв. 2022 р.: тези допов. – Рівне, 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27593>.

5. Стрілець В. Інфраструктура державної підтримки забезпечення розвитку малого бізнесу: теоретичний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_1/9.pdf.

6. Мельник, Т. Ю. (2022). Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. Економіка, управління та адміністрування, (2(100), 3–11. [https://doi.org/10.26642/ema-2022-2\(100\)-3-11](https://doi.org/10.26642/ema-2022-2(100)-3-11).

7. Бережницька У. Засади функціонування організацій підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва. <https://doi.org/10.15407/eip2021.02.143>.

8. Томнюк Т. Л. Зарубіжний досвід підтримки малого бізнесу: уроки для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/80.pdf.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

9. Сайт ПНС ім. С. Кузнеця. Методичне забезпечення з навч. дисципліни «Програми підтримки малого підприємництва» [Електронний ресурс] / О. М. Чупир. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=8623>.